

معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور

مستندات برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

نظام تهیه و تدوین برنامه ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران

(سومین برنامه از سند چشم انداز)

۱۳۹۵-۱۳۹۹

معاونت برنامه ریزی

شهریور ۱۳۹۳

فهرست ----- **صفحه**

مقدمه	۳
مبانی قانونی تدوین برنامه های میان مدت.....	۵
مروری بر برنامه های توسعه.....	۶
آسیب شناسی نظام برنامه ریزی	۹
نظام برنامه ریزی برنامه ششم توسعه	۱۰
۱- کلیات	۱۲
۱-۱- رویکردهای حاکم بر تدوین برنامه ششم توسعه.....	۱۳
۱-۲- ویژگی های برنامه ششم توسعه.....	۱۳
۱-۳- تعاریف و مفاهیم اساسی	۱۴
۲- محتوا.....	۱۸
۱-۲- حد تفصیل برنامه	۱۹
۲-۲- اسناد برنامه ششم توسعه	۲۰
۳- فرآیند	۲۲
۱-۳- فرایند تدوین برنامه ششم توسعه.....	۲۳
۲-۳- نمودار زمانی تهیه لایحه برنامه ششم توسعه.....	۲۶
۴- ساختار تهیه اسناد برنامه	۲۸
۱-۴- ساختار تهیه پیش نویس سیاست های کلی	۲۸
۲-۴- ساختار تعیین موضوعات خاص و پروگرام های ویژه رفع عدم تعادل های منطقه ای.....	۲۹
۳-۴- ساختار تدوین لایحه برنامه ششم و تهیه اسناد برنامه.....	۳۰
۵- ترکیب اعضای ارکان نظام تدوین برنامه	۳۱
۶- شرح وظایف ارکان نظام برنامه ریزی	۳۶

❖ مقدمه:

برنامه‌ریزی منظم، منطقی و مدبرانه برای پیشرفت و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور همواره در اسناد بالادستی نظام مقدس ج.ا.ایران مورد تاکید بوده و هست. اصل «۴۳» قانون اساسی بر تامین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه‌کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد، با حفظ آزادی او و تامین نیازهای اساسی تاکید دارد. اصل «۴۴» قانون اساسی نیز، استواری نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران را بر پایه سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی با برنامه‌ریزی منظم و صحیح مد نظر قرار داده است. در دیگر اسناد بالادستی از جمله سند چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران، رسیدن به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری کشور در سطح منطقه جنوب غرب آسیا با هویت اسلامی و انقلابی، الهام بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و موثر در روابط بین الملل هدف‌گذاری شده است.

نظام برنامه‌ریزی دایر بر مجموعه قوانین و مقررات، سازمان‌ها و تشکیلات و روش‌هایی است که به منظور تهیه و تدوین و نحوه اجرا و نظارت و ارزیابی برنامه‌های توسعه کشور طراحی می‌شود. این گزارش به اجمال " نظام تهیه و تدوین برنامه ششم توسعه " را ارائه می‌نماید.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی پنج برنامه توسعه برای کشور تهیه و به تصویب رسیده است. برنامه ششم توسعه (۱۳۹۹-۱۳۹۵) به عنوان سومین برنامه از سند چشم انداز ۲۰ ساله مسئولیت بزرگی را برای حرکت در جهت اهداف این سند به عهده دارد چرا که بخشی از جبران عقب ماندگی‌های برنامه‌های قبلی نیز می‌بایستی در آن تجلی یابد. با توجه به وضعیت رکود تورمی حاکم بر کشور در شرایط فعلی و مشکلات ایجاد شده در اثر شدت تحریم‌های خارجی و بر اساس آخرین تحلیل‌های بعمل آمده، دستیابی به اهداف سند چشم انداز در افق زمانی تعیین شده تا حدود زیادی دشوار شده است و تحقق آن نیازمند عزم ملی حاکمیت و قوای سه گانه و مشارکت حداکثری آحاد جامعه می‌باشد. همزمانی ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی با آغاز فرایند تدوین برنامه ششم همراه با جهت‌گیری مشخص از جمله رشد پویای درون‌زا و برون‌نگر و مقاوم در برابر مخاطرات خارجی، فرصتی را برای شکل‌گیری اجماع و وفای ملی به منظور بهبود شرایط با اعمال اصلاحات بنیادی و کاهش و یا رفع نقاط آسیب‌پذیر کشور فراهم نموده است. همچنین در آستانه

تدوین برنامه ششم، ارائه لایحه "رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقاء نظام مالی" از سوی دولت به مجلس محترم شورای اسلامی می‌تواند امیدهای تازه‌ای را برای خروج از وضعیت کنونی اقتصاد به همراه داشته باشد. البته باید این نکته را مدنظر داشت که با توجه به مباحث سیاست‌گذاری عمومی و کلان سیاست‌ها زمانی منجر به نتایج مطلوب و مورد انتظار خواهند شد که ثبات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی به ویژه ثبات کلان اقتصادی حاکم باشد و فعالان اقتصادی در حوزه‌های مختلف نیز بتوانند در این چارچوب برنامه‌ریزی و عمل کنند و حتی زمینه‌های بروز خلاقیت و ابتکار در عرصه‌های گوناگون مهیا گردد.

در تشریح خصوصیات نظام برنامه‌ریزی برنامه ششم توسعه، لازم است پیش از معرفی اجزا و مؤلفه‌های این برنامه به مبانی قانونی تدوین برنامه‌های توسعه میان‌مدت در کشور اشاره هرچند مختصر، صورت بگیرد تا بدین‌وسیله الزامات و مسئولیت‌های قانونی حاکم بر آن روشن شود. همانطور که ملاحظه خواهد شد، در این برنامه ابتدا خلاصه‌ای از تجارب گذشته در نظام‌های برنامه‌ریزی در کشور ارائه می‌شد و آنگاه به نظام تهیه و تدوین برنامه ششم توسعه که مشتمل بر رویکرد توسعه، ساختار و فرایند تهیه و تدوین است اشاره خواهد گردید.

➤ **مبانی قانونی تدوین برنامه‌های میان مدت**

قانون برنامه و بودجه به عنوان یکی از قوانین بالادستی اساس کار تهیه برنامه‌های توسعه بلندمدت، (سند چشم انداز)، برنامه‌های میان مدت (برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) و برنامه‌های یک‌ساله (بودجه کل کشور) دو مجموعه از وظایف برای برنامه‌های توسعه (عمرانی) کشور مشخص نموده است. در این قانون به شرح مندرج در جدول ذیل در دو سطح ولی در یک امتداد تعریف شده‌اند.

ردیف	الف - تهیه، تدوین و تصویب برنامه	مرجع تصویب	ماده قانونی
۱	تعیین سیاست‌های کلی	مقام معظم رهبری پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام	اصل ۱۱۰ قانون اساسی
۲	تعیین اهداف کلی برنامه‌های عمرانی (توسعه میان مدت)	شورای اقتصاد - هیات وزیران	بند ۱ ماده ۳ قانون برنامه و بودجه
۳	تعیین خط مشی‌ها و سیاست‌های برنامه	شورای اقتصاد - هیات وزیران	بند ۲ ماده ۳ قانون برنامه و بودجه
۴	تصمیم‌گیری در خصوص چارچوب کلان برنامه	شورای اقتصاد - هیات وزیران	بند ۳ ماده ۳ قانون برنامه و بودجه
۵	پیشنهاد برنامه	دستگاه‌های اجرایی	ماده ۷ قانون برنامه و بودجه
۶	ایجاد هماهنگی بخشی و منطقه‌ای در شورا های مشترک	کمیته‌های مشترک برنامه‌ریزی	ماده ۱۰ قانون برنامه و بودجه
۷	تلفیق برنامه بر اساس اولویت‌ها	شورای اقتصاد - دولت	ماده ۷ قانون برنامه و بودجه
۸	بررسی و تأیید برنامه	شورای اقتصاد - دولت	ماده ۸ قانون برنامه و بودجه
۹	تصویب برنامه (هدفها - سیاست‌ها - منابع مالی دولت - شرکت‌ها و بخش غیر دولتی برای سرمایه گذاری - اعتبارات هزینه و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای)	مجلس شورای اسلامی	بند ۳ ماده ۱ قانون برنامه و بودجه

ردیف	ب - اجرا ، نظارت و ارزشیابی	مسئول	ماده قانونی
۱	تهیه و اجرای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	(دستگاه اجرایی)	ماده ۲۱ قانون برنامه و بودجه
۲	تخصیص اعتبارات	(کمیته تخصیص)	ماده ۳۰ قانون برنامه و بودجه
۳	نظارت بر اجرا	سازمان	ماده ۳۴ قانون برنامه و بودجه
۴	گزارش اجرای برنامه	دستگاه اجرایی - سازمان	ماده ۳۵ قانون برنامه و بودجه

➤ **مروری بر برنامه‌های توسعه**

توجه به محتوا و جهت‌گیری‌های برنامه‌های توسعه گذشته از حیث محتوا و نحوه تدوین آنها نیز و آسیب‌شناختی آنها می‌تواند به تهیه نظام برنامه‌ریزی مناسب‌تر برای برنامه ششم توسعه کمک نماید. در طول سال‌های گذشته اعم از پیش و پس از انقلاب اسلامی برنامه‌های متعددی تدوین و به اجرا درآمده‌اند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی پنج برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در کشور تهیه و به مورد اجرا گذاشته شده است. هر یک از این برنامه‌ها تا حدود زیادی و متناسب با شرایط عمومی کشور جهت‌گیری‌ها، اهداف و برنامه‌های متمایزی را دنبال نموده‌اند. در جدول ذیل خلاصه‌ای از اهداف اصلی و کلی، ارکان و خصوصیات برنامه نمایش داده می‌شود:

برنامه های توسعه بعد از انقلاب اسلامی

برنامه	مدت برنامه	هدف اصلی	اهداف کلی	ارکان نظام برنامه ریزی	قانون برنامه
برنامه اول توسعه	۱۳۶۸-۱۳۷۲	بازسازی اقتصادی کشور در پایان جنگ	بازسازی و راه اندازی چرخه تولید + توسعه امکانات فیزیکی و زیربنایی + توسعه خدمات اجتماعی دولت + رفع عدم تعادل های عمده مناطق و اقشار	شورای عالی مشورتی از سران قوا و نخست وزیر + ۸ شورای بخشی + ۲۵ شورای برنامه ریزی + ۶ کمیته پوششی (سیاست های مالی و پولی - سیاست های روستایی - تهیه تراز مواد و مصالح - امور تشکیلاتی - بررسی طرح ها)	سند اصلی + ۲ پیوست (اهداف و برنامه های بخشی مصوب مجلس + پیوست طرح های عمرانی)
برنامه دوم توسعه	۱۳۷۴-۱۳۷۸	تثبیت اقتصادی و ساماندهی بازارهای مختلف	تثبیت دستاوردهای برنامه اول + ایجاد ثبات در روندهای اقتصادی + کاهش بار سنگین تحولات اقتصادی بر جامعه	شورای برنامه ریزی امور اقتصادی + ۴ شورای تلفیق + ۱۰ شورای بخشی (۴۰ شورای برنامه ریزی) + ۷ کمیته فرابخشی (ارزی پولی + مالی و بودجه و بارانه ها + تجارت خارجی + خصوصی سازی و ایجاد رقابت + نظام فنی اجرایی + بررسی و تصویب طرحها و پروژهها + اشتغال)	هدف های کلان کیفی + خط مشی های اساسی و سیاست های کلی + ماده واحده و تبصره ها + هدف های کمی و جداول پیوست
برنامه سوم توسعه	۱۳۷۹-۱۳۸۳	نهادسازی و اصلاح ساختارها	توسعه اقتصاد رقابتی از طریق: آزاد سازی نظام اقتصادی + شکل گیری نظام تامین اجتماعی + اصلاحات قانونی نهادی + لغو انحصارات برای مشارکت بخش خصوصی + کاهش تصدی گری دولت	شورای اقتصاد + ستاد برنامه + شورای تلفیق برنامه + ۴ شورای تلفیق امور + ۷ شورای فرابخشی (اصلاح نظام اداری + سیاست های اقتصاد کلان و اشتغال و تامین اجتماعی و بارانه ها + آمایش و محیط زیست + توسعه علوم و فناوری + سیاست داخلی + سیاست خارجی و امنیت ملی + فرهنگی)	حوزه های فرابخشی (۱۲ فصل) + امور بخشی (۱۳ فصل) + اجرا و نظارت (۱ فصل) + ۲ جدول تعداد کارکنان و پیش بینی درآمد ارزی صادرات نفت
برنامه چهارم توسعه	۱۳۸۴-۱۳۸۸	رشد پایدار اقتصادی دانایی محور	رشد اقتصاد دانایی محور در تعامل با اقتصاد جهانی + حفظ محیط زیست، آمایش سرزمین و توازن منطقه ای + توسعه سلامت، امنیت انسانی و عدالت اجتماعی + صیانت از هویت و فرهنگ اسلامی ایرانی + تامین مطمئن امنیت ملی + نوسازی دولت و اثربخشی حاکمیت	تدوین لایحه (هیات دولت + ستاد برنامه + ۷ کارگروه مشترک + ۲۶ شورای برنامه ریزی) / تدوین اسناد ملی توسعه بخشی / فرابخشی / استانی (هیات دولت + ستاد برنامه + شورای تلفیق بخشی / فرابخشی / استانی + ۲۶ شورای برنامه ریزی)	هفت بخش اهداف کلی + ۸ جداول کمی برنامه (شاخص های اقتصادی اجتماعی فرهنگی و مدیریتی + شاخص های کلان اقتصادی + تولید ناخالص داخلی + پیش بینی واقعی اقتصاد + بودجه عمومی + تراز پرداخت های خارجی + ترازنامه تلفیقی سیستم بانکی + منابع مالی برنامه + پیش بینی عواید نفت + تعداد کارکنان دولت)
برنامه پنجم توسعه	۱۳۹۰-۱۳۹۴	پیشرفت عدالت محور	ترویج شیوه زندگی اسلامی + گسترش عدالت همه جانبه و پاسداشت کرامت انسانی + تقویت هویت اسلامی ایرانی + ایجاد جامعه ای خودباور با محوریت نهاد خانواده + توسعه دانش و فناوری با تاکید بر فناوری اطلاعات + رشد اقتصادی پایدار و عدالت محور + ارتقای بهره وری + اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴ + تامین اجتماعی فراگیر و ارتقا سلامت آحاد جامعه + تحکیم امنیت ملی و توسعه روابط خارجی بر مبنای سه اصل عزت، حکمت و مصلحت + آمایش سرزمین و توسعه و توازن منطقه ای + کاهش وابستگی اقتصاد به نفت + ارتقای تعاون و رقابت پذیری در اقتصاد	هیات دولت + شورای عالی تدوین برنامه پنجم + ستاد هماهنگی و تلفیق برنامه پنجم + ۷ کارگروه های مشترک (فرهنگ اسلامی ایرانی + اجتماعی و اداری + علمی و فناوری + اقتصادی + سیاسی و امنیتی + قضایی و حقوقی) + کمیسیون برنامه ریزی قضایی و توسعه منطقه ای + ۴۳ کارگروه تخصصی زیرمجموعه کارگروه های مشترک	نه فصل (فرهنگ اسلامی - ایرانی + علم و فناوری و اجتماعی + نظام اداری و مدیریت + اقتصادی + توسعه منطقه ای + دفاعی، سیاسی و امنیتی + حقوقی قضایی + بودجه و نظارت)

- **برنامه اول توسعه (۱۳۷۲-۱۳۶۸)** با هدف بازسازی اقتصادی کشور در پایان جنگ تحمیلی شکل گرفت. فعالیت‌های پیش‌بینی شده برنامه اول در چارچوب یک خط‌مشی مالی متناسب با نیازهای بازسازی و سازندگی در جهت ایجاد تعادل در بودجه دولت و تامین درآمد از طریق مالیات، افزایش عوارض و تعدیل قیمت خدمات مختلف پیش‌بینی شده بود. در این برنامه، شورای عالی سیاست‌های بازسازی، مجلس، هیات دولت، شورای اقتصاد، سازمان برنامه و بودجه، کمیته‌های کلان، شوراهای بخشی و نیز گروه‌های تلفیق و کمیته‌های بخشی و استانی سازمان داده شده بود.
- **در برنامه دوم توسعه (۱۳۷۸-۱۳۷۴)** مدیریت کلان اقتصادی به دلیل افزایش تعهدات خارجی کشور در اواخر برنامه اول توسعه و افزایش قیمت‌ها، با هدف تاکید بر تثبیت دستاوردهای برنامه اول و سازماندهی بازارهای مختلف، افزایش کارایی در استفاده از منابع دولت و تغییر در ساختار اداری دستگاه‌ها و موسسه‌های دولتی در جهت کاهش اندازه بخش دولت، شکل گرفت. تدوین طرح ساماندهی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران در ۱۳۷۷ از دیگر اقدامات دولت در زمینه برنامه‌ریزی در سال‌های برنامه دوم توسعه به شمار می‌رود.
- **برنامه سوم توسعه (۱۳۸۳-۱۳۷۹)** با هدف اصلاح ساختارها و ایجاد زیر ساخت‌های لازم برای توسعه، اصلاح قوانین و مقررات و تدوین برنامه‌های اجرایی شکل گرفت. همچنین این برنامه با هدف توجه به افزایش سطح مشارکت اجتماعی، اهتمام بر امر اشتغال و فراهم آوردن امکان دستیابی به رشد اقتصادی مورد نیاز سند تدوین گردید.
- **برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۹-۱۳۸۴)** به عنوان اولین برنامه شروع دوره سند چشم‌انداز بیست ساله و با هدف رشد پایدار اقتصادی دانایی محور و یک رقمی شدن نرخ بیکاری و تورم، رشد مستمر و پایدار، توسعه مبتنی بر دانایی، تعامل فعال با اقتصاد جهانی، رقابت‌پذیری اقتصاد، امنیت انسانی و عدالت اجتماعی، امنیت ملی، ارتقاء سلامت و بهبود کیفیت زندگی، محیط زیست و توسعه پایدار، توسعه فرهنگی، توسعه مدیریت دولت، امنیت و توسعه قضایی و تعادل و توازن منطقه‌ای کشور شکل گرفت.
- **برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۴-۱۳۹۰)** دومین برنامه از دوره سند چشم‌انداز می‌باشد که می‌بایستی در جهت اهداف سند یعنی دستیابی به جایگاه اول اقتصادی و علمی و فناوری در منطقه همراه با هویت اسلامی و انقلابی و الهام‌بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل حرکت نماید. درحالی‌که در سیاست‌های کلی برنامه و ماده ۲۳۴ این قانون نرخ رشد متوسط ۸ درصد، نرخ بیکاری ۷ درصد و قطع وابستگی هزینه‌های جاری دولت به درآمدهای نفت و گاز تا پایان برنامه هدفگذاری شده بود اما عملاً تا پایان سال ۹۲ (سال میانی برنامه پنجم توسعه) نرخ رشد اقتصادی به $1/9$ - درصد و نرخ بیکاری به $10/5$ درصد رسید.

➤ آسیب شناسی نظام برنامه ریزی

نحوه تهیه و تدوین، تصویب، اجرا و نظارت بر اجرای برنامه‌های توسعه نشان می‌دهد که اهم آنها عموماً با مشکلات و عوامل بازدارنده روبروست. آسیب‌های مختلف در اینجا برای تشریح جزئیات بیشتر، به تفکیک آسیب‌شناسی اهداف، نظام برنامه‌ریزی، فرایند تصویب، اجرای برنامه‌ها و فرایند نظارت و ارزشیابی به شرح زیر قابل توضیح می‌باشند:

الف - آسیب‌شناسی اهداف:

- فقدان راهبرد بلند مدت واقع‌بینانه برای نحوه تعیین اهداف
- انتخاب اهداف متعارض و متکثر (در برنامه‌های جامع اغلب اتفاق می‌افتد).
- عدم توجه به پیش‌بینی درصد تحقق اهداف بر اساس محدودیت‌ها و ظرفیت‌های کشور
- عدم دقت کافی در سیاست‌گذاری و تعیین اهداف کمی متغیرهای سیاستی
- عدم تناسب بین اهداف و ابزارهای رسیدن به اهداف و توان اجرا و نیز الزامات ساختاری، فرآیندی و حقوقی

ب - آسیب‌شناسی نظام برنامه‌ریزی:

- دشواری ایجاد هماهنگی میان سیاست‌ها در برنامه‌های جامع توسعه
- تفصیلی بودن برنامه‌ها و نبود منطق روشن در تعیین حد تفصیل
- عدم توجه به رویکرد آینده پژوهی و آینده‌نگاری در نظام تدوین برنامه‌ها
- عدم ارائه تعریف روشن از مفهوم توسعه و پیشرفت
- وجود درجه بسیار بالا از تمرکز در نظام برنامه‌ریزی
- توجه کمتر به نقش و مشارکت فعالان اصلی بخش خصوصی و نهادهای مدنی
- فقدان ساز و کارهای لازم برای مشارکت شرکتهای مادر تخصصی و نهادهای عمومی غیر دولتی در نظام برنامه‌ریزی
- عدم ضمانت اجرایی برنامه‌های توسعه
- عدم انسجام و یکپارچگی برنامه‌ها به دلیل بی‌توجهی الزامات بین بخشی و شرایط محیطی بیرونی و داخلی تاثیر گذار بر برنامه‌های توسعه
- عدم همخوانی دوره زمانی دولت‌های تدوین کننده و اجراکننده برنامه‌های توسعه

پ - آسیب‌شناسی فرآیند تصویب:

- گسست بین قوانین بودجه سالانه برخی سال‌ها و برنامه‌های توسعه به سبب عدم تقدیم برنامه سالانه همراه لوایح بودجه و رعایت زمانبندی قانونی
- مشخص نبودن محدوده عمل قانونی مجلس شورای اسلامی در تغییر لایحه برنامه
- نبود برنامه‌ریزی غلتان و مشکلات فراوان مربوط به اصلاح برنامه در فرآیند اجرا

ت - آسیب شناسی اجرای برنامه‌ها:

- وجود تکانه‌های بیرونی خارج از کنترل دولت و یا کنترل ناقص بر سیاست‌ها
- گسست بین برنامه میان مدت و بودجه‌های سالانه کشور (و یا برنامه‌های سالانه)
- عدم تهیه برنامه‌های عملیاتی و یا تأخیر در تدوین آیین نامه‌های اجرایی برنامه‌های پنج ساله
- نبود وفاق ملی برای اجرای برنامه‌ها
- عدم انطباق دوره‌های اجرایی برنامه‌های توسعه با دوره‌های قانونی فعالیت مجلس شورای اسلامی و ریاست جمهوری
- تغییر برخی از احکام قانونی برنامه‌های توسعه در زمان اندکی پس از تصویب آنها
- عدم تحلیل هزینه - فایده دقیق طرح‌های عمرانی
- محدودیت دامنه پذیرش محتوای برنامه در جامعه و نقص اجرای برنامه‌ها در راستای تحقق اهداف (عدم مشارکت در نظام برنامه‌ریزی و تدوین برنامه)

ث - آسیب شناسی فرآیند نظارت و ارزشیابی:

- محدود بودن به نظارت عملیاتی و پیشرفت فیزیکی بر برنامه‌های توسعه در بهترین شرایط
- دولتی بودن مراکز آماری و فقدان مراکز خصوصی و مستقل آماری و تأخیر در ارایه و انتشار آمار
- عدم ارائه به موقع گزارش‌های سالانه نظارتی و در نتیجه عدم امکان اصلاح انحراف احتمالی از مسیر تعیین شده
- تداخل وظایف دستگاه‌های نظارتی و دائمی و مستمر نبودن فرآیند نظارت

❖ نظام برنامه ریزی برنامه ششم توسعه

بطور معمول فرآیند تدوین برنامه توسعه کشور در چارچوبی صورت می‌گیرد که به نظام برنامه ریزی موسوم است. این چارچوب باید ضمن توجه به هدفمندی، انسجام و هماهنگی درونی، به نتایج نظام برنامه ریزی را که همانا برنامه توسعه می‌باشد دنبال نماید. در یک نظام برنامه ریزی اصولاً وظایف نهادهای برنامه ریزی، رابطه متقابل بین آنها، اجزای برنامه و محتوای آن، ترکیب شوراها و گروه‌های برنامه ریزی، توالی فعالیت‌ها و اقدامات و بالاخره زمانبندی انجام فعالیت‌های مختلف مشخص می‌شود. در عین حال، ملاحظات قانونی، تجربیات گذشته و شرایط موجود سیاسی و اقتصادی مهم‌ترین عواملی هستند که بر طراحی چارچوب یک نظام برنامه ریزی اثر می‌گذارند.

همواره هر نظام برنامه‌ای از سه جزء اصلی شامل ساختار، فرآیند و محتوا تشکیل شده است. بر همین اساس در نظام برنامه ریزی برنامه ششم، ابتدا اصول حاکم بر تدوین برنامه و جهت‌گیری‌های اصلی که منبث از جهت‌گیری‌های سند چشم انداز ۲۰ ساله کشور می‌باشد، مشخص می‌شود. سپس براساس محتوایی که کلیات آن در برنامه ششم مدنظر برنامه‌ریزان است، مراحل تدوین برنامه تعیین می‌گردد. تعیین ساختار و فرایند مناسب تدوین برنامه گام بعدی نظام مذکور خواهد بود. فرآیند تهیه و تدوین برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور از اول خرداد ماه ۱۳۹۳ شروع شده است.

نظام برنامه ریزی برنامه ششم توسعه قرار است با استفاده از تجربیات برنامه‌های گذشته، اجتناب از آسیب‌های قبلی و کسب نظرات جدید مدیریت عالی کشور و بکارگیری از نقطه‌نظرات نخبگان امر برنامه ریزی چه در سطح کلان چه بخشی تهیه شود. مجموعه چارچوب نظام تدوین برنامه ششم توسعه در ۴ بخش شامل کلیات، محتوی، فرایند و ساختار در ادامه ارائه شده است. شایان ذکر است که منظور از عبارت معاونت در نظام برنامه ریزی برنامه ششم توسعه، معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور می‌باشد.

۱- کلیات

۱-۱- رویکردهای حاکم بر تدوین برنامه ششم توسعه

- اسناد بالادستی (قانون اساسی، ج.ا.ایران سند چشم‌انداز بیست ساله نظام ج.ا.ایران، الگوی اسلامی- ایرانی، سیاست‌های کلی برنامه ششم و سایر سیاست‌های کلی بویژه سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی ابلاغی مقام معظم رهبری)
- برنامه‌ها و رویکردهای دولت تدبیر و امید
- جلب مشارکت بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی غیر دولتی
- جلب مشارکت دستگاه‌های ملی و استانی
- جلب مشارکت نخبگان، خبرگان و اندیشمندان
- واقع‌نگری نسبت به شرایط داخلی و بین‌المللی
- رعایت و پایبندی به قانون، شفافیت تصمیمات و سیاست‌ها، نظارت پذیری و پیش‌بینی ضمانت اجرایی برنامه
- استفاده حداکثری از منابع موجود کشور
- محدود نمودن احکام

۱-۲- ویژگیهای برنامه ششم توسعه

- توجه و تأکید بر اصول و مبانی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت
- قرار گرفتن سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی بعنوان یکی از ارکان تدوین برنامه
- تأکید بر استفاده از سیاست‌های کلی ابلاغی قبلی
- جامعیت برنامه با نگرش ویژه به موضوعات خاص و کلی کشور
- شناخت صحیح عوامل ایجاد حرکت توسعه (هسته‌های خط دهنده) و تهیه طرح‌های خاص ایجاد رشد و توسعه
- تعریف طرح‌های خاص برای کاهش عدم تعادل‌های ایجاد شده در پهنه سرزمین و تقویت جایگاه مدیریت مناطق در نظام برنامه‌ریزی
- جلب مشارکت همگانی و توجه به تمامی ظرفیت‌های ملی در تدوین برنامه
- تدوین برنامه در شرایط عدم قطعیت‌ها و محدودیت منابع مالی ناشی از تحریم

۱-۳- تعاریف و مفاهیم اساسی

در تدوین این برنامه به منظور برداشت واحد از اصلاحات واژگان کلیدی بکار رفته در اسناد برنامه، کلید این موارد ترکیب و تبیین می‌شوند. در این قسمت از گزارش، برخی از اصلاحات اولیه بکاررفته در برنامه‌ریزی برنامه ششم توسعه کشور به شرح زیر ارائه می‌گردد.

- مفهوم توسعه:

- توسعه فرآیند بهبود بخشیدن به کیفیت زندگی تمام مردم است. سه جنبه مهم توسعه عبارتند از:
- ارتقای سطح زندگی مردم از طریق فرآیندهای مناسب رشد اقتصادی
 - ایجاد شرایطی که موجب رشد عزت نفس مردم شود، از طریق استقرار نظام‌ها و نهادهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی که مشوق‌شان احترام انسان باشد
 - افزایش آزادی مردم در انتخاب، از طریق وسعت بخشیدن به حدود متغیرهای انتخاب آنها به عنوان مثال افزایش در تنوع کالاها و خدمات مصرفی

- برنامه‌ریزی

برنامه‌ریزی فرآیندی است هوشمندانه که طی آن مدیریت یک نظام، اهداف نظام را برای زمان مورد نظر تعیین و راهبردها و چارچوب‌های تصمیم‌گیری برای نیل به اهداف تعیین شده را با توجه به محدودیت‌های موجود و قابل پیش‌بینی در طی برنامه، مشخص می‌کند.

- برنامه توسعه:

برنامه توسعه سندی است که در آن شرایط مطلوب اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، در چارچوب محدودیت‌ها و منابع پیش‌بینی شده، ترسیم گردیده و خط‌مشی‌ها و سیاست‌های مناسب برای تحقق آن در نظر گرفته می‌شود. طبعاً این شرایط مطلوب، مبتنی بر اهداف مندرج در سند چشم‌انداز بیست ساله و مدیریت عالی نظام است.

- سیاست

در حالی که راهبرد (استراتژی) مسیر، جهت‌گیری و چارچوب تخصیص منابع یک برنامه را مشخص می‌کند، بدین ترتیب سیاست‌ها، خطوط راهنمای تصمیم‌گیری در انتخاب گزینه‌های مختلف اجرایی راهبرد برای تحقق هدف را روشن می‌سازد. سیاست‌ها به صورت مجموعه‌ای از معیارها و تدابیر قانونی، فنی، اجرایی، پولی و مالی هستند که اتخاذ آنها موجبات و تسهیلات لازم را جهت تحقق هدف‌های برنامه فراهم می‌کند.

- سیاست‌های کلی نظام

سیاست‌های کلی، جهت‌گیری‌های عمده و کلانی هستند که از بین معیارها و جهت‌گیری‌های متعدد دارای قابلیت اجرا انتخاب می‌شوند، تا بتوان در بلند مدت به کمک آنها چشم انداز و اهداف مرتبط با آن را محقق ساخت. برای تعیین سیاست‌های کلی معیارهایی به شرح زیر رعایت می‌شود:

- فاقد کلی‌گویی

- جهت‌دار، مشخص و شفاف

- عدم تفسیرپذیری و قابل حمل به معانی مختلف.

- نسبت به اقتضائات جهانی و داخلی انعطاف‌پذیر و دارای محدودیت در عناوین آنها

- عناوین سیاست‌ها محدود باشند.

- نظام برنامه‌ریزی

نظام برنامه‌ریزی عبارتست از مجموعه‌ای از قوانین و مقررات، سازمان و تشکیلات و روش‌هایی دانست که به منظور تهیه و تدوین و چگونگی اجراء، نظارت و ارزشیابی برنامه‌های توسعه کشور طراحی شده‌اند.

- برنامه

برنامه ابزاری است برای هماهنگ کردن همه چیز در چارچوب یک ابزار تحلیلی همزمان و یکپارچه بر پایه نوعی بهیمنگی. این امر به معنای حل مجموعه مسائل به صورتی همزمان است که در آن هر متغیر را دیگر متغیرهای مجموعه تعیین می‌کنند.

- جهت‌گیری‌های اصلی

جهت‌گیری‌های اصلی، تلاش برای تحول نظام در عرصه‌های مختلف و در مسیر حرکت به طرف جامعه آرمانی (چشم‌انداز) را مشخص می‌کند. این جهت‌گیری‌ها برگرفته از نتایج مطالعات نحوه حرکت برای نیل به چشم‌انداز بلندمدت است و در واقع چالش‌های پیش‌روی کشور است، که برای تحقق چشم انداز مطلوب آینده، و تحقق هدف‌های آن باید وجهه همت قرار داده شود.

- هدف

در برنامه‌ریزی توسعه، «هدف» عبارت از غایت خواست‌های جامعه، اعم از اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، منبعث از نظام ارزش‌های حاکم بر جامعه در انتهای دوره برنامه است و برنامه‌ها، برای دستیابی به آن‌ها تدوین می‌شود. هدف، ممکن است کیفی و یا کمی باشد ولی دارای این ویژگی است که در پایان دوره برنامه می‌توان درجه نسبی تحقق آن را تعیین کرد.

- هدف‌های کلی یا کلان

هدف‌های کلان برنامه که در چارچوب هدف‌های آرمانی چشم‌انداز و سیاست‌های کلی برنامه تعیین می‌گردند، ناظر به دوره زمانی برنامه است و باید طی برنامه محقق شوند. هدف‌های کلان برنامه را مدیریت عالی نظام مشخص می‌نماید. این هدف‌ها به‌گونه‌ای مشخص می‌گردند که قابلیت کمی کردن در مراحل بعدی برنامه‌ریزی را داشته باشند.

- هدف‌های کمی

هدف‌های کمی براساس شاخص‌های کمی هدف‌گذاری می‌شوند و برای تحقق اهداف کیفی بخش تعیین می‌شوند و براساس آنها وضعیت مطلوب بخش و یا اجزاء و سازمان‌های مختلف آن در زمان مشخص در طول دوره برنامه‌ریزی مشخص می‌گردد. در تعیین اهداف باید توجه کرد که این اهداف با توجه به تحلیل دقیق عملکرد گذشته از یکسو و راهبرد کلی برنامه از سوی دیگر تدوین گردد. (به عنوان مثال، برای هدف‌های کمی برنامه عبارتند از: ۷ درصد رشد تولید ناخالص داخلی، کاهش نرخ بیکاری به ۵ درصد جمعیت فعال از نظر اقتصادی در سال پایانی برنامه، کنترل تورم در حد ۱۰ درصد در طول برنامه ...)

- استراتژی (راهبرد)

چارچوبی است که مسیر حرکات و اقدامات اصلی را برای دستیابی به اهداف ترسیم کرده و چگونگی تخصیص کلی منابع را برای بدست آوردن موقعیت‌های مطلوب و خنثی کردن تهدیدها در حال و آینده بیان می‌دارد. تدوین استراتژی مستلزم برگزیدن یک جهت‌گیری کلی و تخصیص منابع از میان چارچوب‌های جایگزین است و چارچوبی را در اختیار مدیریت خواهد گذاشت که توان اجرایی و امکان برخورد بهینه با تغییرات محیطی را فراهم می‌سازد.

- سیاست‌های اجرایی

سیاست‌هایی هستند که در چارچوب آن‌ها اقدامات لازم برای دستیابی به اهداف باید صورت گیرد. در واقع سیاست‌های حاکم بر تهیه برنامه اجرایی و عملیاتی است.

- برنامه اجرایی

مجموعه‌ای از فعالیت‌ها یا طرح‌های تحت نظر دستگاه یا واحد اجرایی خاص است که با استفاده از منابع موجود به دستیابی اهداف و نتایج مورد نظر کمک می‌کند.

- برنامه عملیاتی

مجموعه اقداماتی است که برای دستیابی به اهداف مورد نظر باید انجام گیرد و شامل زمان‌بندی، برآورد منابع مورد نیاز، و روش انجام کار می‌باشد.

- موضوعات خاص

همواره موضوعات خاص می‌توانند در سه گروه یا سطح دسته‌بندی شوند. دسته اول اولویت‌هایی است که در هر بخش تعیین می‌شود. دسته دوم پروگرام‌های اجرایی هستند که مجموعه‌ای متشکل از اهداف، پروژه‌های مشخص، سازماندهی و تشکیلات اجرایی به منظور رفع یک مانع توسعه یا ایجاد یک قطب توسعه در بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و یا فرهنگی هستند. به عبارت دیگر، برنامه‌ریزی توأمان چندین پروژه به هم پیوسته و یا خوشه‌ای از پروژه‌های متجانس و به هم مرتبط اولویت‌دار است که می‌توانند به یک یا چند بخش تعلق داشته باشند. دسته سوم اولویت‌های منطقه‌ای از نوع برنامه عمران و توسعه مناطق خاص است که برای رفع عدم تعادل‌های منطقه‌ای و یا رفع موانع توسعه پیشنهاد می‌شوند همانند برنامه عمران سواحل مکران که این دسته نیز از نوع پروگرام‌های اجرایی می‌باشند. موضوعات خاص که در نظام برنامه‌ریزی برنامه ششم مورد تاکید قرار گرفته‌اند از نوع دسته دوم و سوم پروگرام‌های اجرایی می‌باشند.

- برنامه راهبردی بخش / فرابخش

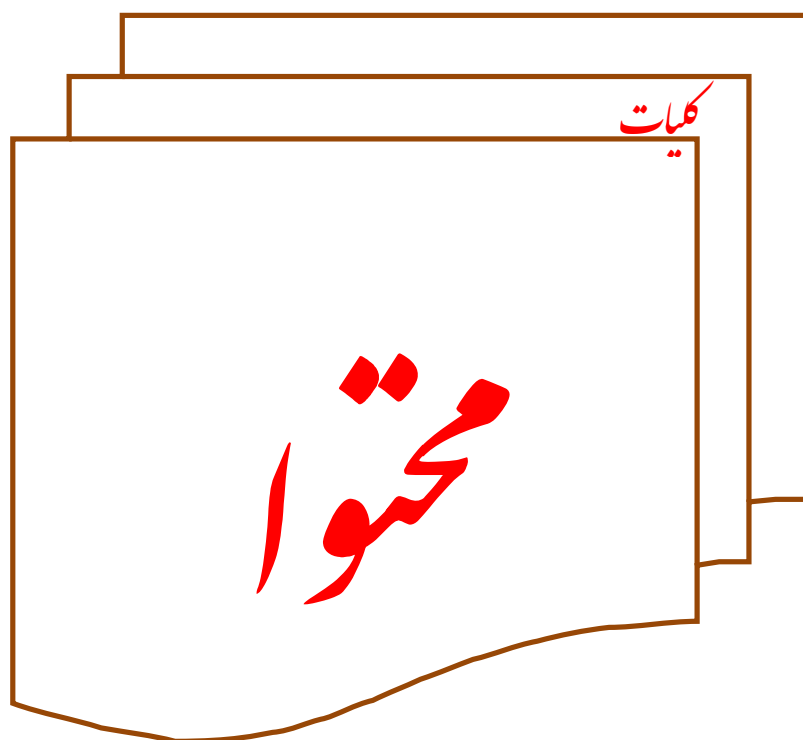
برنامه راهبردی، راهبردهای اصلی بخش را برای تحقق اهداف کمی شاخص‌های کلان مشخص و تعیین می‌نماید و مشتمل بر منابع و اهداف کلان تعریف شده برای بخش، الزامات تعیین شده در اسناد بالادست و الزامات بین بخشی، اهداف کمی شاخص‌های کلان بخش در طول سال‌های برنامه ششم می‌باشد.

- ضوابط ملی آمایش سرزمین

ضوابط ملی آمایش سرزمین یکی از اسناد فرادست آمایش سرزمین است که جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین در راستای تبیین فضایی سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران و ترسیم الزامات تحقق آن در توسعه بلندمدت کشور و مبتنی بر اصول مصوب آمایش سرزمین را مشخص می‌کند.

- نظریه پایه توسعه استان:

اصلی‌ترین جهت‌گیری‌های بلند مدت توسعه استانهای کشور با توجه به چشم‌انداز بلند مدت توسعه کشور، نظریه پایه توسعه ملی و ضوابط ملی آمایش در قالب نظریه پایه توسعه استان ارائه می‌شود. این نظریه در قالب دیدگاهی شفاف و کاربردی، چشم‌اندازی از آینده توسعه استان و نقش آن در تقسیم کار کشوری را به دست می‌دهد. نظریه پایه اساس تعیین راهبردها و خط‌مشی‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی استان را تشکیل می‌دهد و جهت دهنده نقش و وظایف استان، نحوه مشارکت مردم در فعالیت‌های توسعه و چگونگی نظام تصمیم‌گیری و اجرا است.

۲- محتوا

۲-۱- حد تفصیل برنامه

با توجه به این که برنامه ششم توسعه برنامه‌ای جامع‌نگر با نگاه ویژه به موضوعات خاص می‌باشد، حد تفصیل برنامه برای هر یک از موضوعات خاص تا سطح برنامه اجرایی و برای بخش / فرابخش در سطح برنامه راهبردی خواهد بود. از آنجائی که در سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و جهت‌گیری‌های اصلی برنامه ششم، استفاده از قابلیت‌های متنوع در جغرافیای مزیت‌های مناطق کشور مطرح شده است، تکیه برنامه بر ضوابط ملی آمایش سرزمین در جهت کاهش عدم تعادل‌های منطقه‌ای خواهد بود. در این ارتباط، علاوه بر رویکرد آمایشی در کلیه بخش‌ها، به منظور رفع عدم تعادل‌های پهنه سرزمین طرح‌های مرتبط با موضوعات خاص مکان محور (پروگرام‌های ویژه) برای کاهش آسیب‌پذیری و افزایش تاب‌آوری اقتصاد و استفاده حداکثری از ظرفیت‌های موجود کشور تعریف خواهد شد که کلیه بخش‌ها می‌بایستی اجرای آنها را در اولویت خود قرار دهند. استان‌ها نیز برنامه توسعه خود را بر پایه ضوابط ملی آمایش و سند پایه توسعه استان و در تعامل با بخش‌ها تنظیم می‌نمایند.

رویکرد اصلی برنامه ششم: جامع‌نگر با نگاه ویژه به موضوعات خاص

حد تفصیل برنامه:

- ✓ حد تفصیل برای هر یک از موضوعات خاص برنامه تا سطح برنامه اجرایی
- ✓ حد تفصیل برای بخش / فرابخش در سطح برنامه راهبردی
- ✓ تدوین برنامه عملیاتی بخش‌ها و استان‌ها با ملاحظه به ضوابط ملی آمایش سرزمین (بعد از تصویب قانون برنامه)

فعالیت‌هایی که به صورت گام به گام برای تهیه لایحه برنامه ششم توسعه انجام خواهد شد به ترتیب زیر می‌باشد:

۱. آسیب‌شناسی برنامه‌های گذشته
۲. تهیه گزارش تحلیلی شناخت و تبیین وضع موجود
۳. تعیین اهداف کلان برنامه (رشد اقتصادی - میزان سرمایه‌گذاری - بهره‌وری - اشتغال - صادرات و) با توجه به شرایط اقتصاد داخلی، چشم‌انداز و شرایط بین‌المللی و منطقه‌ای پیش رو و میزان دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز

۴. تعیین اهداف کلان بخش‌های اقتصادی متناسب و سازگار با اهداف کلان برنامه
۵. تعیین اهداف کلی بخش/فرابخش با توجه به سند چشم انداز، اهداف کلان اقتصادی تعیین شده و دیگر اسناد بالادست
۶. بازنگری ضوابط ملی آمایش، تدوین راهبردهای توسعه مناطق و تهیه نظریه پایه توسعه استان
۷. تعیین راهبردها و سیاستهای توسعه بخش /فرابخش
۸. تعیین موضوعات خاص به منظور رفع موانع توسعه، ایجاد محرک توسعه یا رفع عدم تعادل‌های منطقه‌ای
۹. تهیه برنامه اجرایی برای هر یک از موضوعات خاص
۱۰. تهیه برنامه راهبردی بخشها و فرابخشها
۱۱. استخراج مفاد قانونی لازم (خلاء قانونی و یا تسهیل کننده اجرای برنامه) برای ایجاد زمینه اجرای برنامه

۲-۲- اسناد برنامه ششم توسعه

اسناد برنامه ششم توسعه مشتمل بر موارد زیر می‌باشد:

- سیاست‌های کلی برنامه ششم (سیاست‌های کلی ابلاغی مقام معظم رهبری به عنوان سیاست‌های اصلی هدایت‌کننده برنامه ششم جهت اطلاع به مجلس شورای اسلامی ارائه می‌گردد).
- لایحه برنامه ششم توسعه :
- الف - مجموعه احکام.
- ب- جداول کمی برنامه شامل :
- اهداف کلان اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
- جداول پیش بینی منابع
- ج - موضوعات خاص تا سطح برنامه اجرایی
- د- برنامه راهبردی بخش و فرابخش

- اسناد پشتیبان برنامه ششم :

الف - سند برنامه شامل :

- مبانی نظری برنامه ششم

- تصویر شاخص‌های اقتصاد کلان

- تصویر کلان اقتصادی بخش‌ها

- اهداف کمی شاخص‌های بخش / فرابخش

ب - مستندات پیوست لایحه برنامه شامل:

گزارش تبیین وضعیت موجود و چشم‌انداز آن در حوزه‌های کلان و بخش‌ها

الگوی کلان‌سنجی برنامه ششم توسعه

گزارش تبیین وضعیت منطقه و جهان در حال و آینده

گزارش عملکرد سند چشم‌انداز ج.ا.ایران در دوره ۱۳۹۱-۱۳۸۴ و الزام‌های تحقق آن در سال‌های باقیمانده

گزارش شیوه استخراج موضوعات خاص

گزارش برنامه عملیاتی هر یک از موضوعات خاص

گزارش آسیب‌شناسی برنامه‌های توسعه بعد از انقلاب

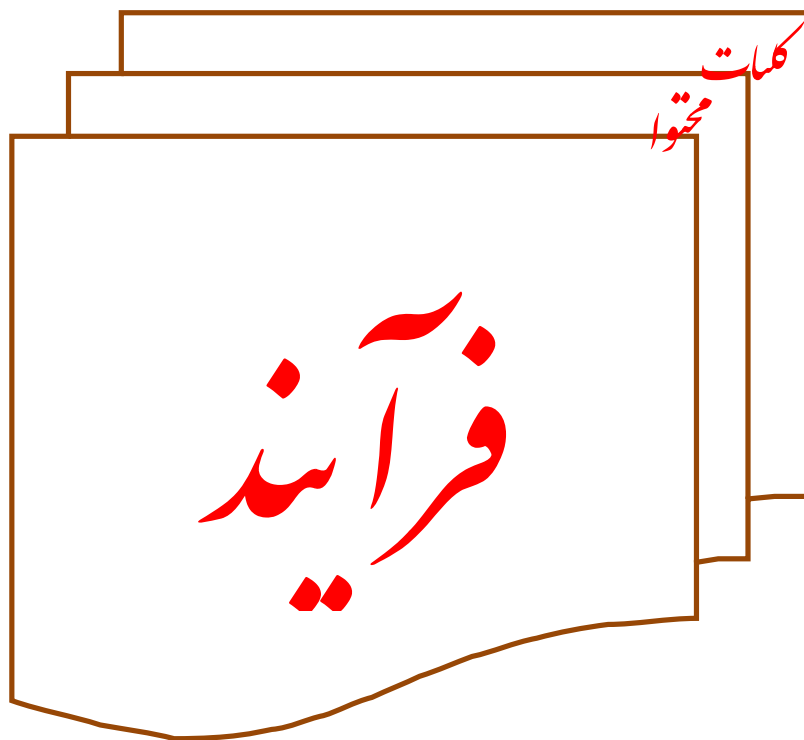
گزارش تعاریف و مفاهیم برنامه‌ریزی

گزارش مفهوم اقتصاد مقاومتی و تاب‌آوری و الزام‌های آن برای برنامه ششم

گزارش تحلیل و تبیین وضعیت موجود سازمان فضایی

گزارش تحلیل و تبیین وضعیت سازمان فضایی کشور در افق برنامه

گزارش تحلیل و تبیین عدم تعادل‌های منطقه‌ای

۳- فرآیند

۳-۱- فرآیند تدوین برنامه ششم توسعه

برنامه ششم توسعه در چهار مرحله به شرح زیر تهیه و تنظیم می‌گردد و لایحه برنامه در مرحله سوم به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد.

فرآیند	مرحله
پیشنهاد سیاست‌های کلی	مرحله اول
شناخت وضع موجود و آسیب‌شناسی برنامه‌های گذشته و موانع توسعه تعیین اهداف کلان اقتصادی اجتماعی و فرهنگی تعیین راهبردهای بخش و فرابخش	مرحله دوم
بازنگری ضوابط ملی آمایش، تدوین استراتژی‌های توسعه مناطق و تهیه نظریه پایه توسعه استان تعیین موضوعات خاص	
بررسی و تصویب گزارشات مرحله دوم و تهیه پیش‌نویس لایحه برنامه ششم و اسناد	مرحله سوم
تهیه برنامه اجرایی و عملیاتی بخش / فرابخش / استان (بعد از تصویب لایحه برنامه)	مرحله چهارم

مرحله اول: پیشنهاد سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه و تشکیل شوراهای تدوین برنامه :

(۱) تهیه پیش‌نویس سیاست‌های کلی برنامه ششم بر مبنای :

- آسیب‌شناسی وضع موجود با نگرش به ضرورت‌های آینده
- استفاده از سیاست‌های کلی ابلاغی قبلی بویژه سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی
- تاکید بر رویکردهای برنامه‌های دولت یازدهم
- کسب نظرات و پیشنهادات دستگاه‌ها

(۲) ابلاغ سیاست‌های کلی توسط مقام معظم رهبری

(۳) تعیین و تشکیل شورای تلفیق و شوراهای برنامه‌ریزی

مرحله دوم: تهیه تصویر کلان برنامه، شاخص‌های و اهداف کلان کمی بخش، فرابخش و استان و تعیین موضوعات خاص

گام اول مرحله دوم^۱: تعیین اهداف کلان اقتصادی اجتماعی و فرهنگی و تعیین راهبردهای بخش، فرابخش . معاونت با همکاری کلیه دستگاه‌های اجرایی مطالعات شناخت وضع موجود ، آسیب‌شناسی برنامه‌های گذشته و موانع توسعه را انجام داده و برآن اساس و باتوجه به منابع اختصاص یافته و قابل تجهیز توسط بخش‌ها/فرابخش‌ها و استان‌ها، اهداف کلان اقتصادی اجتماعی و فرهنگی تعیین خواهد شد. پس از آن برای نیل به اهداف، راهبردهای مورد نیاز مشخص می‌گردد .

گام دوم مرحله دوم: بازنگری ضوابط ملی آمایش، تدوین استراتژی‌های توسعه مناطق و تهیه نظریه پایه توسعه استان ضوابط ملی آمایش سرزمین که جهت گیری‌های ملی آمایش سرزمین در راستای تبیین فضایی سند چشم انداز جمهوری اسلامی ایران و ترسیم الزامات تحقق آن در توسعه بلندمدت کشور و مبتنی بر اصول مصوب آمایش سرزمین را مشخص می‌کند در سال ۱۳۸۳ به تصویب هیات وزیران رسیده است و با توجه به وضعیت کنونی کشور و شرایط بین المللی نیازمند به روز رسانی و بازنگری است که در این مرحله انجام می‌گیرد. نظریه پایه توسعه استان که اصلی‌ترین جهت‌گیری‌های بلند مدت توسعه استانهای کشور با توجه به چشم انداز بلند مدت توسعه کشور ، نظریه پایه توسعه ملی و ضوابط ملی آمایش در قالب نظریه پایه توسعه استان می‌باشد در قالب دیدگاهی شفاف و کاربردی، چشم‌اندازی از آینده توسعه استان و نقش آن در تقسیم کار کشور را به دست می‌دهد.

گام سوم مرحله دوم : تعیین موضوعات خاص

(۱) مطابق با فرمت گزارش‌دهی ارایه شده از سوی معاونت، کارگروه‌های تخصصی پس از تبیین وضع موجود در مقایسه با اهداف سند چشم‌انداز و شناخت مهمترین موانع و محرک‌های توسعه بخش و با توجه به منابع و اهداف کلان تعریف شده برای بخش، موضوعات خاص را با شاخص رفع موانع توسعه و یا ایجاد قطب توسعه به امور تلفیق مربوطه پیشنهاد می‌نمایند.

امور تلفیق گزارش‌های موضوعات خاص را از کارگروه‌های تخصصی دریافت و پالایش و تلفیق نموده و به شورای تلفیق برنامه و سپس ستاد تدوین برنامه ششم ارسال می‌کنند.

(۲) ستاد برنامه گزارش شورای تلفیق را بررسی و برای تصویب نهایی به شورای اقتصاد (هیات دولت) ارسال می‌نماید.

^۱ مرحله دوم تهیه و تدوین برنامه ششم توسعه در سه گام که گام اول و دوم بطور همزمان انجام می‌شوند.

مرحله سوم: بررسی گزارشات مرحله دوم و تهیه پیش نویس لایحه برنامه ششم و اسناد برنامه

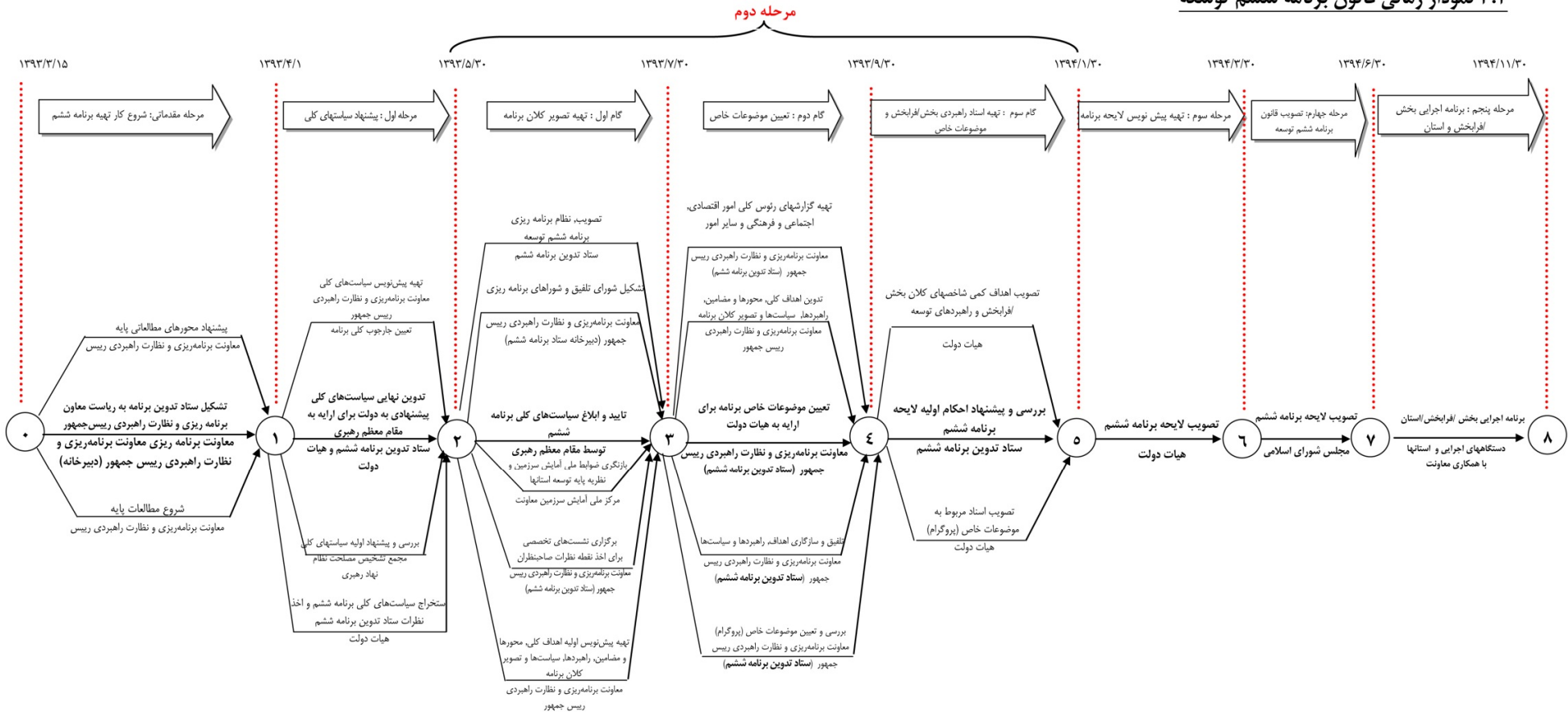
به منظور هماهنگی و انسجام درونی برنامه، کلیه گزارشاتی که در مرحله قبل تدوین شده‌اند در این مرحله بررسی شده و پس از انطباق و انسجام درونی، ستاد برنامه پیش نویس لایحه برنامه شامل (۱) تصویر کلان اهداف و منابع (۲) جداول اهداف کمی شاخص‌های کلان بخش/فرابخش و (۳) احکام مورد نیاز را به شورای اقتصاد (هیات دولت) جهت تصویب ارسال می‌نماید. شورای اقتصاد (هیات دولت) پس از بررسی لایحه قانونی برنامه ششم را با محتوای سه موضوع فوق جهت تصویب و ارایه به مجلس به دولت پیشنهاد می‌نماید. سپس اسناد بخش‌ها و فرابخش‌ها شامل جداول اهداف کمی شاخص‌های کلان بخش و راهبردهای توسعه بخش، برآورد منابع مالی و الزامات تحقق اهداف و سیاست‌ها در امور زیر تهیه می‌شود:

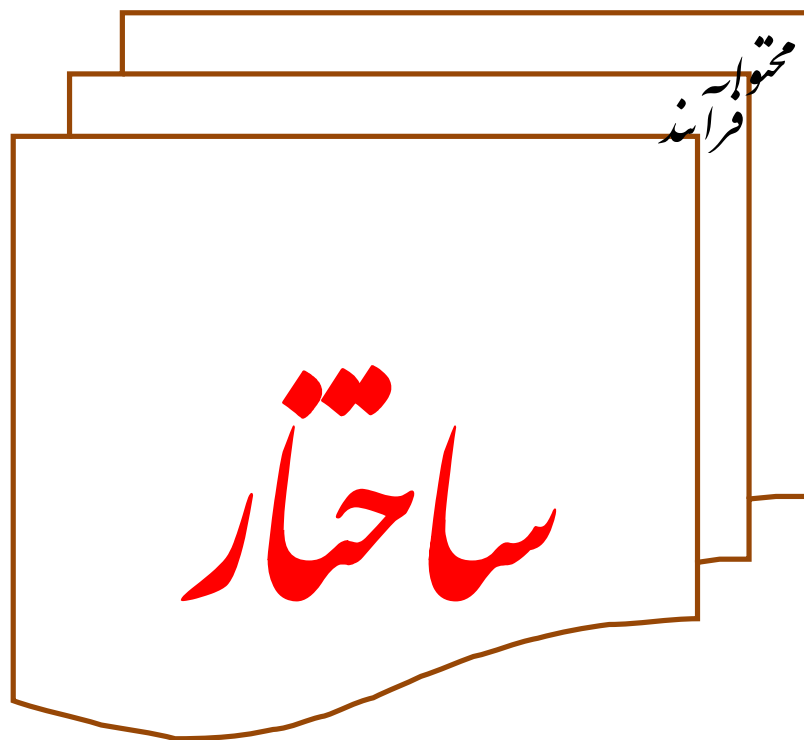
- آموزشی، فرهنگی و اجتماعی
- اقتصادی
- زیربنایی و تولیدی
- عمومی، دفاعی، امنیتی و حقوقی و قضایی
- آمایش سرزمین، توسعه منطقه‌ای و محیط زیست

مرحله چهارم: تهیه برنامه اجرایی موضوعات خاص و سایر اسناد پشتیبان

- برنامه‌های اجرایی موضوعات خاص (در سطح پروژه) پس از دریافت از امور تلفیق توسط ستاد برنامه تنظیم و پالایش شده و به شورای اقتصاد (هیات دولت) جهت تصویب نهایی ارسال می‌گردد. شورای مذکور پیش‌نویس مصوبه برنامه‌های اجرایی موضوعات خاص را به دولت جهت تصویب پیشنهاد می‌نماید.
- اسناد بخشی و فرابخشی در سطح برنامه عملیاتی پس از تصویب قانون برنامه به تصویب دولت می‌رسد تا مبنای عمل دستگاه‌ها در سال‌های برنامه قرار گیرد.

۳.۲ نمودار زمانی قانون برنامه ششم توسعه

۴- ساختار تهیه اسناد برنامه:

سازمان اجرایی تدوین برنامه ششم در سه بخش به شرح ذیل تعریف شده است:

- ۱- ساختار تهیه پیش نویس سیاست های کلی
- ۲- ساختار تعیین موضوعات خاص و پروگرام های ویژه رفع عدم تعادل های منطقه ای
- ۳- ساختار تدوین لایحه برنامه ششم توسعه

۴-۱- ساختار تهیه پیش نویس سیاست های کلی

۴-۲- ساختار تعیین موضوعات خاص و پروگرام‌های ویژه رفع عدم تعادل‌های منطقه‌ای

دفاتر معاونت با همفکری دستگاه‌های اجرایی و استان‌ها، گزارشی با رعایت سیاست‌های کلی و جهت‌گیری‌های اصلی برنامه با سرفصل‌های زیر تهیه می‌نمایند:

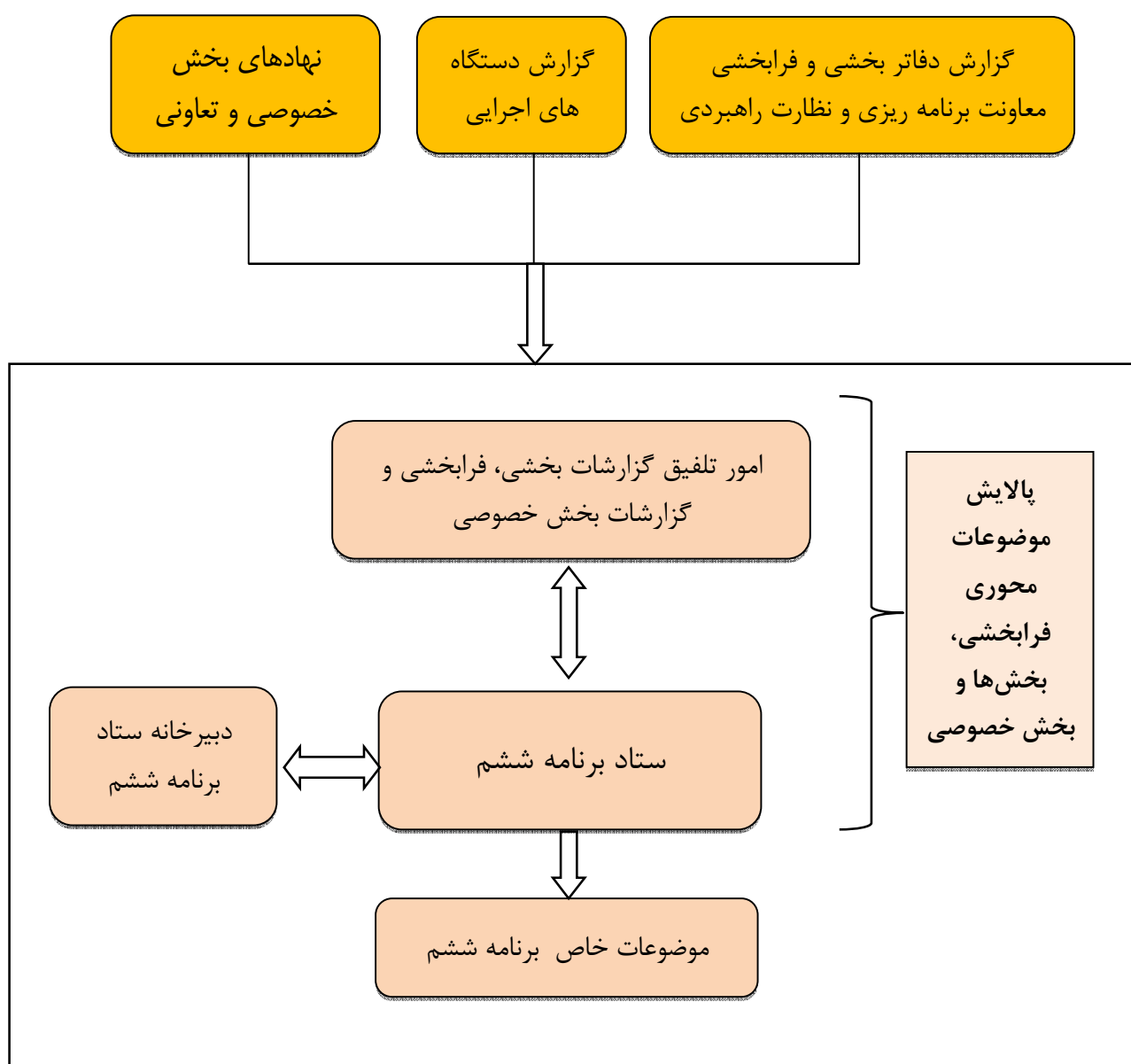
تعیین وضع موجود بخش مربوطه

تعیین چالش‌های بخش با توجه به تحولات آینده کشور و منطقه

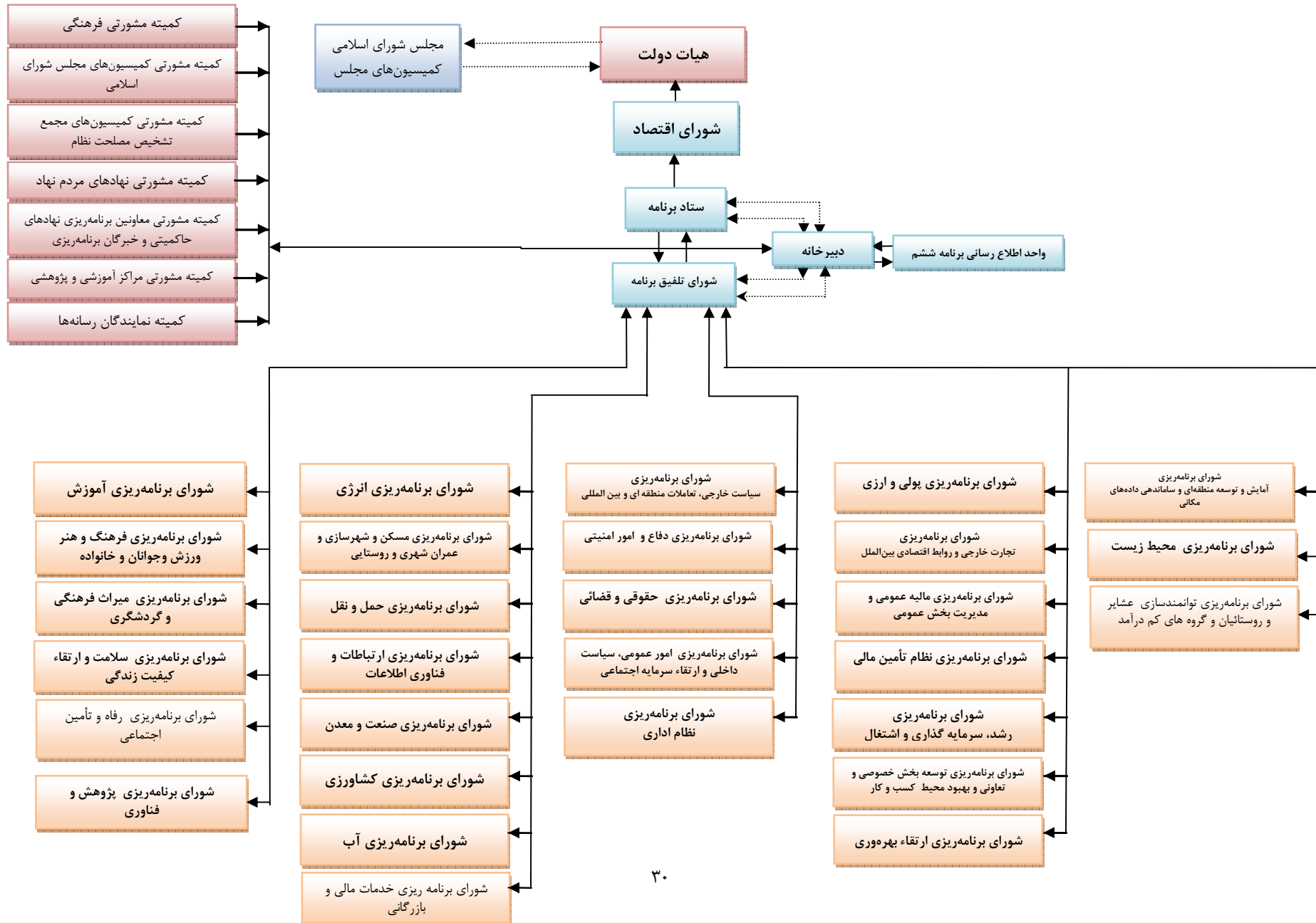
انتخاب موضوعات خاص (مطابق تعریف انجام شده) و درجه اهمیت آنها به همراه دلایل مستدل

بیان میزان اثرگذاری موضوع مورد نظر بر بخش و کلان

پیشنهاد موضوعات خاص از سوی نمایندگان بخش خصوصی و تعاونی در حوزه مرتبط با خود و در قالب بندهای فوق

ساختار تدوین لایحه برنامه ششم و تهیه اسناد برنامه

۵- ترکیب اعضای ارکان نظام تدوین برنامه

۱- ترکیب اعضای ستاد تدوین برنامه ششم

- جناب آقای نوبخت - معاون برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور (رئیس)
- پنج نفر از اعضای انتخابی هیئت وزیران
- جناب آقای پورمحمدی - معاون برنامه ریزی (دبیر)
- جناب آقای رحمتی - مشاور معاون رئیس جمهور
- جناب آقای دژپسند - معاون بودجه
- جناب آقای صالح - معاون مجلس، حقوقی و استانها
- جناب آقای تولائی - معاون توسعه مدیریت، فناوری و پشتیبانی
- جناب آقای شافعی - معاون نظارت راهبردی
- جناب آقای کردبچه - مشاور معاون رئیس جمهور
- جناب آقای صمیمی - مشاور معاون رئیس جمهور
- جناب آقای واعظ مهدوی - مشاور معاون رئیس جمهور
- جناب آقای صدر نوری - مشاور و رئیس حوزه معاونت
- جناب آقای عسگری آزاد - قائم مقام معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی
- جناب آقای سیدصفدر حسینی - رئیس هیات عامل صندوق توسعه ملی
- جناب آقای کمیجانی - قائم مقام بانک مرکزی
- جناب آقای شاپورمحمدی - معاون اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی
- جناب آقای عادل آذر - رئیس مرکز آمار ایران
- جناب آقای قاسمی - معاون مرکز پژوهشهای مجلس
- سرکار خانم طباطبایی - رئیس سازمان ملی بهره‌وری ایران
- جناب آقای آزموه اردلان - رئیس سازمان نقشه برداری کشور
- جناب آقای گرائی نژاد - رئیس امور آموزشی و فرهنگی
- جناب آقای محزون - رئیس امور نظارت بودجه سرمایه‌ای
- جناب آقای حیدرنوری - رئیس امور اجتماعی
- جناب آقای داودی - رئیس امور زیربنایی

- جناب آقای ملکوتی خواه - رئیس امور تولیدی
- جناب آقای محمدخان - رئیس امور هماهنگی و تلفیق برنامه و بودجه
- جناب آقای باقری - رئیس امور برنامه ریزی، اقتصاد کلان و ارزیابی برنامه
- جناب آقای آرامی - رئیس امور آمایش و توسعه منطقه‌ای
- جناب آقای خالصی - رئیس امور کمیسیون‌ها، دبیرخانه‌ها و شوراهای اقتصادی
- جناب آقای معصومی راد - رئیس امور تدوین الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت
- سرکار خانم منصوری - مشاور معاونت برنامه ریزی
- جناب آقای پوراصغری - مشاور معاونت برنامه ریزی

۲- ترکیب اعضاء شورای تلفیق برنامه

- معاون برنامه ریزی معاونت (رئیس)
 - دبیر شورای تلفیق برنامه به انتخاب معاون برنامه ریزی
 - معاونین معاونت
 - دبیران شوراهای برنامه ریزی حسب مورد
 - دو نفر مشاور معاونت
- تبصره : مسئولیت تلفیق امور مختلف را معاونت‌های ذیربط معاونت با حضور دبیران شوراهای برنامه ریزی مربوطه و در چارچوب‌های تعیین شده ستاد تدوین برنامه عهده دار می‌باشند.

۳- ترکیب اعضای شوراهای برنامه ریزی

- وزیر یا بالاترین مقام دستگاه اجرایی ذیربط به انتخاب ستاد (رئیس)
- رئیس یا معاون امور ذی ربط در معاونت (دبیر)
- سایر وزرا یا روسای دستگاه‌های مرتبط با شورای برنامه ریزی
- نماینده اتاق‌های بازرگانی، صنعت و معدن، کشاورزی، تعاون و تشکلهای فنی مهندسی و سایر تشکلهای ذیربط حسب مورد
- دو نفر صاحب نظر از نخبگان و یا خبرگان برنامه ریزی به انتخاب رئیس
- یک نفر صاحب نظر با انتخاب معاونت

ترکیب اعضاء برنامه ریزی در برنامه ششم توسعه

ردیف	عنوان شورای برنامه ریزی	رئیس شورا	دبیر شورا	اعضاء شورا
۱	آموزش	وزیر آموزش و پرورش	نماینده معاونت	وزیر علوم، تحقیقات و فناوری - وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - رئیس سازمان آموزش فنی و حرفه ای - رئیس دانشگاه آزاد اسلامی - یکی از روسای دانشگاه‌های غیرانتفاعی (به پیشنهاد وزیر علوم تحقیقات و فناوری و تأیید شورا) - وزیر صنعت، معدن و تجارت - وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات - سایر دستگاه‌های اجرایی حسب مورد
۲	فرهنگ و هنر، ورزش، جوانان و خانواده	وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی	نماینده معاونت	وزیر ورزش و جوانان - معاون رئیس جمهور در امور زنان و خانواده - وزیر کشور - وزیر آموزش و پرورش - وزیر علوم تحقیقات و فناوری - وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی - معاون سازمان صدا و سیما - رئیس شورای حوزه های علمیه - رئیس سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی - رئیس سازمان تبلیغات اسلامی - رئیس سازمان خیرگزاری ج.ا.ا - سایر دستگاه‌های اجرایی حسب مورد
۳	میراث فرهنگی و گردشگری	رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	نماینده معاونت	وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی - وزیر کشور - وزیر امور خارجه - وزیر امور اقتصادی و دارایی - رئیس سازمان سرمایه گذاری خارجی - دو نفر از شهرداران مشهد، شیراز یا اصفهان به پیشنهاد وزیر کشور - معاون سازمان صدا و سیما - سایر دستگاه‌های اجرایی حسب مورد
۴	سلامت و ارتقاء کیفیت زندگی	وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	نماینده معاونت	وزیر علوم تحقیقات و فناوری - سازمان دامپزشکی - سازمان نظام پزشکی - وزیر تعاون کار و رفاه اجتماعی - رئیس بنیاد شهید و امور ایثارگران - رئیس سازمان بهزیستی - رئیس سازمان بیمه سلامت ایران - رئیس سازمان ملی استاندارد ایران - سایر دستگاه‌های اجرایی حسب مورد
۵	رفاه و تامین اجتماعی	وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی	نماینده معاونت	وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - رئیس سازمان بیمه سلامت ایران - وزیر علوم تحقیقات و فناوری - رئیس بنیاد شهید و امور ایثارگران - رئیس سازمان بهزیستی - رئیس کمیته امداد - رئیس جمعیت هلال احمر - رئیس سازمان تامین اجتماعی - وزیر امور اقتصادی و دارایی - سایر دستگاه‌های اجرایی حسب مورد
۶	پژوهش و فناوری	وزیر علوم، تحقیقات و فناوری	نماینده معاونت	معاون علمی و فناوری رئیس جمهور - وزیر آموزش و پرورش - وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات - وزیر صنعت، معدن و تجارت - رئیس سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی - وزیر نفت - وزیر دفاع و نیروهای مسلح - رئیس پارک علمی فناوری پردیس - رئیس شهرک علمی تحقیقاتی اصفهان - رئیس سازمان فضایی ایران - رئیس صندوق نوآوری و شکوفایی - رئیس جهاد دانشگاهی - سایر دستگاه‌های اجرایی حسب مورد
۷	انرژی	وزیر نفت	نماینده معاونت	وزیر نیرو - وزیر صنعت، معدن و تجارت - رئیس سازمان انرژی اتمی - رئیس سازمان حفاظت محیط زیست - نماینده اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی - سایر دستگاه‌های اجرایی حسب مورد
۸	مسکن و شهرسازی و عمران شهری و روستایی	وزیر راه و شهرسازی	نماینده معاونت	وزیر جهاد کشاورزی - معاونت توسعه روستایی معاون اول - وزیر کشور - وزیر نیرو - مدیر عامل بانک مسکن - رئیس بنیاد مسکن - نماینده شورای کلان شهرها - نماینده جامعه مهندسين مشاور کشور - سایر دستگاه‌های اجرایی حسب مورد
۹	حمل و نقل	وزیر راه و شهرسازی	نماینده معاونت	وزیر کشور - وزیر صنعت، معدن و تجارت - وزیر تعاون کار و رفاه اجتماعی - وزیر نفت - نیروی انتظامی ج.ا.ا.ایران - نماینده جامعه مهندسين مشاور ایران - سایر دستگاه‌های اجرایی حسب مورد
۱۰	ارتباطات و فناوری اطلاعات	وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات	نماینده معاونت	معاون علمی و فناوری رئیس جمهور - نماینده وزیر علوم تحقیقات و فناوری - دبیر شورای عالی اطلاع رسانی - دبیر شورای عالی انفورماتیک - وزیر صنعت معدن تجارت - رئیس مرکز ملی فضای مجازی - رئیس سازمان فضایی ایران - نماینده صنفی رایانه ای کشور - معاون صدا و سیما - سایر دستگاه‌های اجرایی حسب مورد

نظام برنامه ریزی برنامه ششم توسعه

ردیف	عنوان شورای برنامه ریزی	رئیس شورا	دبیر شورا	اعضاء شورا
۱۱	صنعت و معدن	وزیر صنعت، معدن و تجارت	نماینده معاونت	وزیر امور اقتصادی و دارایی - وزیر تعاون کار و رفاه اجتماعی - وزیر جهاد کشاورزی - وزیر علوم تحقیقات و فناوری - وزیر نفت - وزیر دفاع - وزیر نیرو - گمرک ج.ا.ایران - نماینده اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی - مدیر عامل بانک صنعت و معدن - مدیر عامل صندوق توسعه ملی - سایر دستگاه های اجرایی حسب مورد
۱۲	کشاورزی	وزیر جهاد کشاورزی	نماینده معاونت	وزیر نیرو - وزیر صنعت معدن تجارت - وزیر امور اقتصادی و دارایی - مدیر عامل بانک کشاورزی - وزیر تعاون کار و رفاه اجتماعی - مدیر عامل صندوق توسعه ملی - سایر دستگاه های اجرایی حسب مورد
۱۳	آب	وزیر نیرو	نماینده معاونت	وزیر جهاد کشاورزی - وزیر صنعت معدن تجارت - وزیر امور اقتصادی و دارایی - وزیر کشور - سایر دستگاه های اجرایی حسب مورد
۱۴	خدمات مالی و بازرگانی	وزیر صنعت، معدن و تجارت	نماینده معاونت	بانک مرکزی - وزیر امور اقتصادی و دارایی - وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات - وزیر جهاد کشاورزی - گمرک ج.ا.ایران - نماینده اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی - رئیس شورای اصناف کشور - مدیر عامل صندوق توسعه ملی - سایر دستگاه های اجرایی حسب مورد
۱۵	سیاست خارجی، تعاملات منطقه ای و بین المللی	وزیر امور خارجه	نماینده معاونت	رئیس سازمان سرمایه گذاری خارجی - رئیس بانک مرکزی - وزیر نفت - وزیر دفاع - وزیر اطلاعات - معاون بازرگانی وزیر صنعت معدن تجارت - سایر دستگاه های اجرایی حسب مورد
۱۶	دفاع و امور امنیتی	وزیر دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح	نماینده معاونت	وزیر کشور - وزیر اطلاعات - معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی - دبیر شورای عالی امنیت ملی - سایر دستگاه های اجرایی حسب مورد
۱۷	حقوقی و قضایی	وزیر دادگستری	نماینده معاونت	وزیر کشور - معاون اول قوه قضائیه - معاون حقوقی و پارلمانی رئیس جمهور - وزیر اطلاعات - رئیس اداره تنقیح قوانین مجلس شورای اسلامی - دو نفر از قضات با معرفی رئیس قوه قضائیه - سایر دستگاه های اجرایی حسب مورد
۱۸	امور عمومی، سیاست داخلی و ارتقاء سرمایه اجتماعی	وزیر کشور	نماینده معاونت	وزیر کشور - وزیر دادگستری - وزیر اطلاعات - وزیر تعاون کار و رفاه اجتماعی - معاون رئیس جمهور در امور زنان و خانواده - دو نفر از تشکل های مردم نهاد - سایر دستگاه های اجرایی حسب مورد
۱۹	نظام اداری	معاون توسعه مدیریت و سرمایه انسانی	نماینده معاونت	وزیر امور اقتصادی و دارایی - وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی - وزیر کشور - معاون حقوقی رئیس جمهور - سایر دستگاه های اجرایی حسب مورد
۲۰	سیاست های پولی و ارزی	رئیس کل بانک مرکزی	نماینده معاونت	وزیر امور اقتصادی و دارایی - وزیر صنعت، معدن و تجارت - نماینده اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی - رئیس ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز - سایر دستگاه های اجرایی حسب مورد
۲۱	تجارت خارجی و روابط اقتصاد بین الملل	وزیر صنعت، معدن و تجارت	نماینده معاونت	وزیر امور خارجه - وزیر جهاد کشاورزی - رئیس بانک مرکزی - رئیس گمرک - وزیر امور اقتصادی و دارایی - دبیر شورای هماهنگی مناطق آزاد - روسای اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی و تشکل های فنی و مهندسی - وزیر نفت - وزیر راه و شهرسازی - رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری - رئیس ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز - سایر دستگاه های اجرایی حسب مورد

نظام برنامه ریزی برنامه ششم توسعه

ردیف	عنوان شورای برنامه ریزی	رئیس شورا	دبیر شورا	اعضاء شورا
۲۲	مالیه عمومی و مدیریت بخش عمومی	معاون برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور	نماینده معاونت	وزیر امور اقتصادی و دارایی - رئیس بانک مرکزی - رئیس سازمان امور مالیاتی کشور - وزیر آموزش و پرورش - وزیر دفاع - وزیر کشور - وزیر نیرو - وزیر راه و شهرسازی - وزیر نفت - وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - سایر دستگاه های اجرایی حسب مورد
۲۳	نظام تامین منابع مالی	وزیر امور اقتصادی و دارایی	نماینده معاونت	رئیس صندوق توسعه ملی - رئیس سازمان سرمایه گذاری خارجی - رئیس بانک مرکزی - رئیس اتاق تعاون - رئیس اتاق بازرگانی - وزیر نفت - وزیر کشور - رئیس سازمان بورس - رئیس بیمه مرکزی - سایر دستگاه های اجرایی حسب مورد
۲۴	رشد، سرمایه گذاری و اشتغال	وزیر امور اقتصادی و دارایی	نماینده معاونت	وزیر تعاون - وزیر کار و رفاه اجتماعی - وزیر صنعت معدن تجارت - وزیر جهاد کشاورزی - وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات - نماینده اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی - سایر دستگاه های اجرایی حسب مورد
۲۵	توسعه مشارکت بخش خصوصی و تعاونی و بهبود محیط کسب و کار	وزیر امور اقتصادی و دارایی	نماینده معاونت	رئیس اتاق بازرگانی - وزیر صنعت معدن تجارت - وزیر جهاد کشاورزی - وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات - وزیر نیرو - رئیس بانک مرکزی - وزیر تعاون کار و رفاه اجتماعی - وزیر کشور - وزیر دادگستری - رئیس سازمان خصوصی سازی - سایر دستگاه های اجرایی حسب مورد
۲۶	ارتقاء بهره‌وری	معاون برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور	نماینده معاونت	وزیر امور اقتصادی و دارایی - رئیس اتاق تعاون - رئیس اتاق بازرگانی - وزیر صنعت معدن تجارت - وزیر نیرو - وزیر جهاد کشاورزی - رئیس بانک مرکزی - وزیر نفت - وزیر تعاون کار و رفاه اجتماعی - رئیس سازمان ملی استاندارد - تشکل های مرتبط - سایر دستگاه های اجرایی حسب مورد
۲۷	آمایش، توسعه منطقه ای و ساماندهی داده های مکانی	معاون برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور	نماینده معاونت	رئیس سازمان محیط زیست - وزیر راه و شهرسازی - رئیس سازمان نقشه برداری - وزیر دفاع - وزیر نفت - وزیر نیرو - وزیر جهاد کشاورزی - وزیر کشور - وزیر امور اقتصادی و دارایی - وزیر صنعت معدن و تجارت - رئیس مرکز آمار - دبیر شورای هماهنگی مناطق آزاد - دونفر از معاونین برنامه ریزی استانداری ها - نماینده شورای عالی استان ها - سایر دستگاه های اجرایی حسب مورد
۲۸	محیط زیست	رئیس سازمان حفاظت محیط زیست	نماینده معاونت	وزیر صنعت معدن تجارت - وزیر جهاد کشاورزی - وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی - وزیر کشور - وزیر بهداشت درمان و آموزش پزشکی - وزیر نیرو - سایر دستگاه های اجرایی حسب مورد
۲۹	توسعه روستایی و عشایری و توانمند سازی گروه های کم درآمد	معاون توسعه روستایی و مناطق محروم معاون اول رئیس جمهور	نماینده معاونت	وزیر جهاد کشاورزی - وزیر کشور - وزیر صنعت معدن تجارت - وزیر راه و شهرسازی - رئیس بنیاد مسکن - رئیس سازمان دهیاری ها و شهرداری ها - رئیس سازمان امور عشایر - وزیر تعاون کار و رفاه اجتماعی - رئیس انجمن جغرافیا و برنامه ریزی روستایی - سایر دستگاه های اجرایی حسب مورد

اعضاء ذیل در کلیه شوراهای برنامه ریزی ذیربط عضویت دارند:

نمایندگان اتاق های بازرگانی - صنعت و معدن - کشاورزی - تعاون و تشکل های فنی مهندسی و تشکل های ذیربط حسب مورد سه نفر صاحب نظر از نخبگان و یا خبرگان برنامه ریزی
نماینده معاونت برنامه ریزی به عنوان دبیر شورای برنامه ریزی

۶- شرح وظایف ارکان نظام برنامه ریزی

۱- ستاد تدوین برنامه

ستاد تدوین برنامه ششم، وظیفه راهبری و هماهنگی تهیه و تدوین برنامه را بر اساس سیاست‌های کلی و عناوین موضوعات خاص برنامه ششم بر عهده دارد. عمده وظایف این ستاد شامل موارد ذیل می‌باشد:

۱. بررسی الزامات و آرمان‌ها مطابق با اسناد بالادستی (قانون اساسی ج.ا.ایران، سند چشم‌انداز ۲۰ ساله، سیاست‌های کلی نظام) و پیشنهاد سیاست‌های کلی برنامه ششم برای طی مراحل تصویب و ابلاغ در سطوح بالای تصمیم‌گیری

۲. پیشنهاد اهداف کلی، خط مشی‌ها و سیاست‌های اقتصادی، اجتماعی برنامه به شورای اقتصاد و هیات دولت

۳. تهیه و تدوین پیش‌نویس تصویر کلان (اهداف کلان، منابع و مصارف) و ارائه آن جهت تصویب هیات دولت و ابلاغ آنها به شورای تلفیق و شوراهای برنامه‌ریزی

۴. بررسی و تایید اهداف کمی و احکام لایحه برنامه بر اساس سیاست‌های کلی ابلاغی مقام معظم رهبری

۵. بررسی و تایید برنامه عملیاتی موضوعات خاص بر اساس سیاست‌های کلی ابلاغی مقام معظم رهبری

۶. ابلاغ احکام عضویت اعضای ستاد تدوین برنامه، شورای تلفیق و شوراهای برنامه‌ریزی

۷. بررسی نظام برنامه‌ریزی برنامه ششم و روش‌ها و دستورالعمل‌ها و چارچوب‌های موضوعی و روش‌های انجام کار

۸. بررسی و در صورت لزوم پیشنهاد تغییر ساختار تدوین لایحه برنامه ششم توسعه به هیات دولت

۹. ایجاد هماهنگی بین شوراهای برنامه‌ریزی

۱۰. هماهنگی و پشتیبانی از مطالعات لازم ستاد و شوراهای برنامه‌ریزی

۱۱. هدایت و نظارت بر فرآیند تهیه و تنظیم برنامه و پیگیری پیشرفت امور تدوین برنامه

۱۲. اتخاذ تدابیر لازم برای مشارکت همگانی اعم از نخبگان، دانشگاهیان، بخش غیردولتی در تدوین برنامه

۱۳. بررسی، تطبیق و تایید احکام با اسناد و جداول پیشنهادی شورای تلفیق برنامه

۱۴. ارائه پیش‌نویس لایحه و اسناد برنامه به هیئت دولت

۱۵. ارائه مستندات برنامه

تبصره: ستاد تدوین برنامه ششم توسعه می‌تواند حسب اقتضاء و بر اساس پیشنهاد معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور، تغییرات لازم را در نظام تدوین برنامه اعمال نماید.

۲- شورای تلفیق برنامه

۱. تهیه دستورالعمل‌ها و چارچوب‌ها و روش‌های انجام کار
۲. نهایی کردن پیش‌نویس اهداف کمی و شاخص‌های مرتبط با هر یک از محورهای اساسی برنامه جهت ارائه به ستاد برنامه
۳. راهبری، هماهنگی و تلفیق برنامه از جهت رعایت الزامات بین بخشی
۴. ایجاد انسجام و سازگاری و تلفیق پیشنهادات دریافتی از معاونت‌های مسئول تلفیق امور در معاونت
۵. نظارت بر انجام مطالعات شوراهای برنامه‌ریزی
۶. جمع‌بندی مطالعات و تهیه پیش‌نویس لایحه برای ارائه به ستاد برنامه

۳- امور تلفیق آمایش و توسعه منطقه‌ای و محیط زیست

۱. ارائه پیشنهادات لازم برای ساماندهی فعالیت‌های شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان‌ها مطابق سیاست‌های کلی و چارچوب مصوب ستاد تدوین برنامه به منظور برقراری انسجام بین اهداف، احکام برنامه و طرح‌های خاص (طرح‌های ویژه آمایشی برای کاهش عدم تعادل‌های منطقه‌ای) به ستاد تدوین برنامه
۲. بررسی احکام پیشنهادی امور تلفیق از حیث مطابقت با ملاحظات و ضوابط زیست‌محیطی، ضوابط ملی توسعه و توازن منطقه‌ای در موارد ارجاعی از ستاد تدوین برنامه
۳. پیشنهاد احکام نظام کارآمد اداره استان‌ها به ستاد تدوین برنامه
۴. پیشنهاد ساز و کارهای اجرایی جهت ایجاد تعادل و توازن منطقه‌ای به ستاد تدوین برنامه
۵. پیشنهاد روش‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی نظام برنامه‌ریزی برنامه ششم در استان‌ها به ستاد تدوین برنامه
۶. ارائه چارچوب پیشنهادی برنامه عملیاتی استان‌ها به ستاد تدوین برنامه

۴- معاونت‌های مسئول تلفیق در معاونت

- معاونت‌های مسئول تلفیق امور در برنامه ششم، وظیفه راهبری، هماهنگی، تلفیق و استخراج پیش‌نویس اهداف و احکام و برنامه‌های عملیاتی موضوعات خاص در حوزه‌های مربوط به خود را بر اساس سیاست‌های کلی و دستورالعمل‌های تدوین برنامه ششم مصوب ستاد برنامه برعهده دارند. عمده وظایف آنها شامل موارد ذیل می‌باشد:
۱. سازماندهی شوراهای برنامه‌ریزی در امور مربوط و موضوعات خاص مطابق چارچوب تعیین شده و دستورالعمل‌های ابلاغی (تعیین وضع موجود، شناخت مشکلات و چالش‌ها، شناخت ظرفیت‌ها و پتانسیل‌ها،

پیشنهاد راهبردها، تعیین اهداف کمی برنامه‌های عملیاتی، شرح وظایف و دستورالعمل‌های مشخص برای هر یک از دستگاه‌های ذیربط)

۲. هدایت و راهبری فعالیت‌های شوراهای برنامه‌ریزی ذیربط مطابق سیاست‌های کلی و چارچوب مصوب ستاد تدوین برنامه به منظور برقراری انسجام بین اهداف، احکام برنامه و موضوعات خاص

۳. بررسی و تأیید و تلفیق گزارش‌های علمی و کارشناسی شوراهای برنامه‌ریزی جهت تدوین برنامه

۴. بررسی اهداف پیشنهادی شوراهای برنامه‌ریزی بر حسب اولویت‌ها و گزارشات مستند تهیه شده

۵. بررسی و تلفیق پیش نویس احکام لایحه برنامه در امور مربوطه و آرایه آن به ستاد تدوین برنامه

۶. بررسی، تطبیق و تأیید احکام با اسناد و جداول تهیه شده در شوراهای برنامه‌ریزی

تبصره - معاونت‌های مسئول در هر یک از امور مربوطه موظفند الزامات بین بخشی/فرابخشی موضوع را نیز هماهنگ و رعایت نمایند. موارد اختلافی به ستاد تدوین برنامه پیشنهاد می‌شود.

۵- شوراهای برنامه‌ریزی

شوراهای برنامه‌ریزی در واقع بازوی کارشناسی و مطالعاتی تلفیق امور هستند که در امر تهیه و تنظیم گزارش‌ها براساس چارچوب‌های تعیین شده به منظور تعیین اهداف، احکام برنامه و برنامه عملیاتی موضوعات خاص، شاخص‌های سنجش در موضوعات مربوطه منطبق بر سیاست‌های کلی و چارچوب تدوین برنامه ششم فعالیت خواهند نمود. عمده وظایف این کارگروه‌ها شامل موارد ذیل است:

۱. انجام مطالعات و تهیه گزارش‌های مطالعاتی بخش/فرابخش/استان و موضوعات خاص شامل:

الف) مقدمه

ب) اهمیت، جایگاه و مبانی نظری و قانونی بخش/فرابخش / ...

پ) شناخت و تبیین وضع موجود

تبیین اهداف و نشانگر بخش/فرابخش / ... در سند چشم‌انداز و سایر اسناد بالادستی

تحلیل عملکرد اهداف و نشانگرهای کلیدی بخش/فرابخش / ... طی سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۸۴

مهمترین چالش‌های بخش/فرابخش / ...

امکانات، ظرفیت‌ها و توانایی‌های بخش/فرابخش / ...

ت) تعیین خطوط کلی توسعه بخش/فرابخش / ...

تعیین اهداف کلی

تعیین موضوعات خاص بر اساس تعریف ارائه شده و چارچوب‌های تعیین شده توسط ستاد تدوین برنامه

تبصره : در تعیین موضوعات خاص اولویت با طرح‌ها یا پروژه‌هایی است که در پروگرام‌های اجرایی قبلی مغفول مانده‌اند.

تعیین راهبردهای توسعه بخش / فرابخش / ...

تعیین سیاست‌های توسعه بخش / فرابخش / ...

ث (پیش‌بینی تجهیز منابع

پیش‌بینی منابع مورد نیاز (فیزیکی - انسانی - مالی)

نحوه تامین و تجهیز منابع بر اساس گزینه‌های زیر:

• ادامه وضع موجود

• وضعیت مطلوب با تبیین اهداف و نشانگر بخش / فرابخش / ...

ج) الزامات تحقق اهداف و سیاست‌های محتمل بخش / فرابخش / ...

اصلاح ساختاری

اصلاح حقوقی

اصلاح فرآیندی

سایر موارد

۲. تهیه و تنظیم پیش‌نویس اولیه اهداف و شاخص‌های سنجش آن

۳. پیشنهاد اولویت‌ها براساس اسناد ابلاغی

۴. تهیه پیش‌نویس احکام برنامه‌ای در امور مربوط

۵. تهیه برنامه‌های عملیاتی موضوعات خاص و پیشنهاد آیین‌نامه‌های مورد نیاز اجرای احکام مطابق چارچوب گزارش مربوطه

۶. برآورد منابع مالی مورد نیاز اجرایی هر یک از موضوعات خاص